

A halál

– folytatás

lehelete

Ismét a jelenben vagyunk. Gitta iszik, dohányzik. A lakása, az arca és képek láthatók a falon, míg a nő gondolatait halljuk.

Gitta gondolatai: Akkor szánalmat éreztem iránta. Egészen közel ültem hozzá. Nem volt rossz a lehelete. Megérezte, hogy a leheletére vagyok kíváncsi. Láttam az arcán, hogy társul hívna a lelki bajához, de erősnek akar látszani.

Megjelenik a nő emléke. A faházban vagyunk. Gitta ül az asztalnál. Mellette Erich. A borosüveg üres. A lány józan, a férfi arca piros, szeme üveges, de nem visszataszítóan. Erich nem részeg. Elővesz még egy üveg bort. Mosolyog.

Gitta: Nem érdemel meg téged az az asszony. Biztosan nem látja benned a nagyszerű férfit.

Eddig még sosem tegezte Erichet. A férfi döbbenet nézi a lányt. Felnevet.

Erich: Csak nem a feleségről beszélsz?

Gitta belső monológja:

Egy pillanatra a jelenben vagyunk.

Éreztem, hogy a nő olyan kövér és középszerű lehet, mint ő. Éreztem, hogy a lakásukban kimódolt rend uralkodik. Éreztem, hogy a felesége ráripakodhatott, hogy büdös a lehelete. Talán a háborúban ment tönkre a gyomra. Talán a zsidók gyilkolása rontotta el gyomornedveinek szabályos működését. Felborult e csúnya, kis ember anyagcseréje.

Ismét a barakk látható.

Gitta: Biztosan kövér, biztosan csúnya. Biztosan nem látja benned a bátor katonát. Egy háziasszony. Hozzád komolyabb nő illik.

A férfit annyira váratlanul éri a lány szentelensége, hogy el sem hiszi, ami történik. Önkéntelenül végigméri saját pocakját. Nézi a lány sovány, szép arcát. Összehúzza szemöldökét. Vonásai megkeményednek. A lány először nem fél a férfitől. Tölt a poharakba. Élvezettel tölti el, hogy hazudik.

Gitta: Szerelmes vagyok beléd. Ha nem lenne háború, neked szentelném az életem. Ha nem lenne háború, szeretnél?

A férfi ül. Nézi a lányt. Az üveget és a poharakat lesöpri a kezével. Az egyik pohár eltörik, a másik megreped. A bor a padlóra folyik. A férfi feláll.

Erich: Egy zsidó ne tegezzen!

A lány ül, mosolyogva, magabiztosan. A férfi nézi a lányt, s látszik rajta, hogy nem haragszik rá. Erich szerepet játszik. Szeretettel néz a lányra.

Tégy rendet! Ne ítélj meg másokat!

Erich köszönés nélkül kimegy. Gitta kulcsra zárja utána az ajtót. Felszedi a padlóról az el-tört üvegdarabokat. A megrepedt poharat is a szemetesbe dobja. Az üveget visszateszi az asztalra. Még maradt benne egy kevés ital. Felmosóronggyal feltörli a padlót. A felmosórongyot beledobja a csapba, vizet ereszt rá. Leül.

Gitta gondolatai: Akkor, amikor azt hazudtam neki, hogy szerelmes vagyok, melegség öntött el. Nem őt szerettem, de kimondtam egy olyan szót, aminek nem is ismerem a tartalmát. Nem tudtam, mi a szerelem. Nekem Erich volt az első férfi az életemben. Az a szánalom, amit akkor éreztem iránta, erőt adott ahhoz, hogy hazudjak. És jólesett hazudni. Akkor egy pillanatra olyan érzésem volt, hogy én valakire gondolok, aki nincs ott, de ott lehetne, és lehetne ő a szerelem.

Gyuri, a padtársam tetszett, de nem voltam belé szerelmes. Én is orvos akartam lenni, mint apám. Apámnak mindig finom kölniillata volt. Egyszer hallottam, amikor valakinek azt mondta a telefonba: „Ne izgulj, holnap együtt leszünk.” Véletlenül levertem az újságtartóról az egyik újságot. Apám addig azt hitte, egyedül van a lakásban. Emlékszem, köszönés nélkül letette a telefont. Nyugtalan tekintettel elindult a zaj irányába, vagyis az előszobába. Megnyugodott, amikor meglátott. Azt mondta: „Ja, csak te vagy az! Mit csinálsz itt? Anyu, anyu nincs itthon?” Akkor apám szemében olyan csillogást láttam, amit annak előtte sosem. Ilyen lehet a szerelem, mint az apám akkor. Én cinkosan rákacsintottam, és azt mondtam: „Anyu nincs itthon. Biztosan nincs itthon.” Odarohantam hozzá, kérleltem, öleljen meg. Közel akartam lenni a boldogságához. Belenéztem a szemébe, és azt akartam, hogy én is úgy ragyogjak, mint ő. Nem vette észre, hogy látom a ragyogását. Magához ölelt. Sosem éreztem az izzadságszagát, de akkor a finom kölni illata keveredett a verejtékével. Szerette anyámat.

Míg Gitta gondolatait halljuk, átmegy a hálósobába és megágyaz. A hálósobában az éjjeliszekrény és az ágy kávébarna színű, az ágyon lévő takaró is. A tükrös szekrény, a csillár és a szőnyegpadló fehér. Gitta bemegy a fürdőszobába, ami nagy, négyzet alakú. A kád kerek, a csempék mélykékek, a fal és a szekrények fehérek. A kád peremén illatosítók, fürdősók, kölnisüvegek. A nő megengedi a kádba a vizet, és háromféle folyadékot önt bele a kis üvegekből. Haját hátraköti. Levetkőzik és beleül a kádba. Becsukja a szemét, a gondolatai megjelennek: Hosszú barakk előtt állnak a rabruhába öltözött nők. Gitta, kezében bőrkorbáccsal le-föl sétál. Végül kiabál.

Gitta: Vigyázzba állni!

Őszi időben állnak a rabnők. Kezüket combjukhoz feszítik. Gitta le-föl sétál.

Gitta: Így maradni!

Bemegy a faházba. Leül. Vékony cigánylány jön be. Kezében alumíniumtálca, rajta egy tányér, a tányéron vékony szalonna, kenyérsarka. Szó nélkül leteszi Gitta elé. Engedelmesen áll. Gitta magához húzza a tálcát. Nézi a szalonnát. A cigánylány önkéntelenül is nagyot nyel, majd lesüti a szemét.

Gitta: Utálom, ha büfögsz.

Cigánylány: Elnézést, de...

Gitta: De, büfögtél. Cigány vagy. Cigány vagy, nem zsidó. Nincs kultúrád. A múltad színes szoknyák suhogása vad zenére.

A cigánylány kinyitja a szemét. Nézi a nőt. Gitta az asztalon lévő késsel szel a szalonnából és a kenyérből. Enni kezd.

Gitta: Nem ismeritek Bachot, nem ismeritek Thomas Mannt. Apáitok verik a vizeskanát több száz éve, vad ritmusra. Apáitok verik asszonyaikat. Gyerekeiteket lopni tanítjátok.

Gitta teli szájjal beszél. A cigánylány elájul. Gitta feláll, a csaphoz megy. Vizet ereszt egy alumíniumpohárba, és az ájult lány arcára önti a hideg vizet. A lány nem tér magához. Gitta kézbe veszi a bőrkorbácsát, kimegy. A sorban álló nők azonnal feszes vigyázzba állnak és elnémulnak. Gitta két, viszonylag erősebb nőre mutat a korbáccsal. Kiállnak a sorból, elindulnak a faházhoz. Az ájult cigánylányt kiviszik a házból. Két német katona jelenik meg. Egy darabig némán nézik a jelenetet, majd az egyik, magasabb rangú tiszt utasítja Gittát.

Német tiszt: Elégetni, még ma!

Gitta kinyitja a szemét. A jelenben vagyunk. A kék színű szívacsot elveszi a kád széléről, a vízbe mártja, és az illatos vízzel megtelt szívacsot az arcához nyomja. A víz végigfolyik a nő arcán.

Gitta gondolatai: Apám nem szerette a cigányokat. Házunkban a házmester felesége cigányasszony volt. Tiszták voltak, csendesek is, de apám felbőszült az asszony primitív beszédétől.

Miközben a gondolatait halljuk, a nő kiszáll a kádból, törülközik, fogat mos, arcát keni krémmel.

Anyám csitította apámat, „Ne cigányozz, legalább a gyerek előtt ne!” Én ültem az asztalnál. Az ezüst tálcáról elvettem a legnagyobb piskótát. Anyám sütötte a piskótát. Sosem szelte egyformára a süteményt. Mindig én vettem el a nagyobb szeletet. Lementem az öreg lifttel. Az iskolába siettem. Ott állt a földszinten a házmester felesége. Rám mosolygott, és előre köszönt: „Kisasszony, jó reggelt.” A kisasszonyt elnyújtva mondta, mint ha ezer mássalhangzó lenne ebben az egy rövid kis szóban. Én elhúztam a szám. Apámra gondoltam. Nem köszöntem. Kirohantam a kapun. Még egy pillanatra láttam a házmester feleségének húsos, szabályos száját. Mosolygott, miközben nagy barna szeme elfeketedett. Buta, szomorú tekintete nevetésre ingerelt.

A nő lefekszik. Magára húzza a fehér, finom anyagból készült paplant. Lekapcsolja a villanyt.

Gitta gondolatai: Abban az időben a budai iskolákba nem jártak cigány tanulók.

Az esti félhomályban látni, ahogy a nő becsukja a szemét s elalszik. A nő szuszogásától a paplan egyenletesen le-föl mozdul. A jelenetnek úgy van vége, hogy a vászon felveszi a paplan egyenletes mozgását, miközben a nő nyugodt, kiegyensúlyozott szuszogását lehet hallani.

Gitta irodája látható. Fehér bútorok, fekete bőrszékek. Falon divatbemutató képei. Gitta ül az asztalnál. Az asztalon ásványvizes üveg, pohár, egy szem pirula, fejfájás ellen. Beveszi a pirulát, iszik rá. János érkezik meg: negyvenéves, magas, jóképű, barna hajú, öltönyt visel. Leül. Fürkésző szemmel nézi Gittát. Mosolya mesterkéltséget sugároz.

János: Csókolom, főnökasszony! Szép reggelünk van. Ma sütni fog. Tegnap nem volt ilyen szép idő.

Gitta: Tegnap is sütött, igaz, délután. Üdvözlöm, János. El akarom adni a szalont. Kérem, adja el! Minél előbb.

János: Jó. Kell hozzá egy-két hónap, hogy jó üzletet kössek.

Gitta: Jó.

János: Veszünk valamit valahol?

Gitta: Nem. Elutazom, három hét múlva itthon leszek. Senkinek ne mondja, hogy elutazom. Ez az én dolgom. Ha megjöttem, ismét beszélünk.

János: És ha három héten belül találok alkalmas vevőt?

Gitta: Akkor szerződünk három hét után. Három hét múlva itthon vagyok.

János: Meg se kérdezem, hová utazik, Gitta asszony.

Gitta: Ezt jól teszi, János. Ezért alkalmazom, mert sosem tesz fel fölösleges kérdéseket, és jó üzletember. Felesége már jobban van?

János: Köszönöm, múltó nátha volt csupán, igaz, magas lázzal.

Gitta: Ügyes legyen, ez mind a kettőnk érdeke. Mehet, János.

János feláll, Gitta is, kezet ráznak. Gitta visszaül az íróasztalához. Telefonál a titkárnőjének.

Gitta: Irén, kérem, foglaltasson jegyet a legközelebbi New York-i gépre. Vízum elintézve. És főzzön egy erős kávé, sok tejjel, és szórja meg fahéjjal!

Gitta feláll, kinéz az ablakon. A keskeny utcában lévő iroda ablakából a szemközti ház ablakait látni. Fiatal, csinos lány jön be a kávéval. Gitta nem fordul meg.

Irén: Főnökasszony, itt a kávé. Reggelit nem kér?

Gitta: Nem, köszönöm.

Irén: Mikor jön haza? A visszafelé jegyet is megrendeljem?

Gitta visszaül az asztalhoz.

Gitta: Igen, három hét múlva. Köszönöm.

Irén: Segíthetek még?

Gitta: Míg nem vagyok itt, kérem, járjon be. Tartsuk az ügyeletet! Ha üzleti ügyben keresnek, adja meg János számát. Egyébként mindenkinek szabadságon vagyok. Ön nem tudja, hogy hol tartózkodom. Lacika hogy van? Megszokta már az óvodát?

Irén: Lassan, de meg. Már vannak barátai is.

Gitta: Ön készíti a legfinomabb kávéját.

Irén: Főnökasszony, fáradtnak tűnik. Tudok segíteni?

Gitta: Nem jellemezzük egymás kinézetét. Nem. Semmi gond. Mehet a dolgára.

Irén: Igenis.

A lány meghajol, kimegy. Gitta az ablakhoz megy, összehúzza a függönyt, és azon át nézeledik. Kezében kávécsésze, apró kortyokban issza a forró italt.

Gitta gondolatai hallhatók: Hamar elégették a máglyán. A lányon kívül a németek még másik négy cigánylányt is elégették. Én csak azért az egyért feleltem. A barakk mögül egy fiatal cigányfiú nézte a haldoklókat. Hamar meghaltak, szerintem a füsttől. Én szemben álltam a fiúval. Vigyáztam a rendre. Az volt a dolgom.

Megjelennek a gondolatai. A barakkjában ül az asztalnál. A korbács a fogason lóg. Késő délután van. Az idő meleg, a nyitott ablakon besüt a nap. Egy cigányfiú les be. Gitta észreveszi, rárivall.

Gitta: Takarodj, mert te is így végzed!

Feláll, kezébe veszi a korbácsot.

Cigányfiú: Megtalállak!

Elfut, fejére húzza piszkos ingét. Eltűnik a barakkok között. Gitta kulcsra zárja a barakkját, becsukja az ablakot. Ismét az irodát látni.

Gitta gondolatai: Tudtam, hogy lassan vége lesz a háborúnak. Az égett hús szaga évekig kísértett. Recseg a bőr, serceg a zsír. Akkor, amikor elzavartam a cigányfiút, csak megkönnyebbülést éreztem. Többet Erich se jött. Jöttek az amerikaiak. Sírtam, kirohantam a barakkból. Nem a kápós ruha volt rajtam, hanem csak sűrű ing és szoknya. Megöleltem az egyik amerikai katonát. Mondta, ne féljek, már szabad vagyok.

Megszólal a telefon.

Gitta: Igen... Jó. Örülök, hogy minél hamarabb utazhatok. Most hazamegyek. Míg elutazom, már nem jövök be... Bármi van, Jánost hívja. Köszönöm, Irén.

Leül, megissza a maradék kávéját is. Elindul. Irén szobájában fehér asztal, fehér székek, falakon képek és polcok, iratokkal.

Irén: Hívjak taxit?

Gitta: Nem. Sétálok egy kicsit. Fáj a fejem, jót fog tenni a friss levegő.

Irén: Remélem, nem hagy el minket?

Gitta: Mire gondol! Ha végleg elmennék, önről gondoskodnék. Én még senkit sem hagytam cserben.

Irén: Ez igaz, de...

Gitta: Kérem, most ne beszéljessünk! Fáj a fejem. Kérem a türelmét!

Az utcán nagy a forgalom. Gitta elsétál a Rákóczi útig. Az Uránia mozival szemben lévő buszmegállóban áll. Úgy dönt, elmegy a régi házukig. Nem sokat kell várnia, megérkezik a busz. Mikor felszáll, akkor jön rá, hogy nincs jegye. Nem ideges. Állva teszi meg az utat. A budai megállónál ő száll le egyedül. A széles úttól két sarokra laktak. Jólesik neki a friss levegő. Beles a kertekbe, szíve szaporán ver. Apjára gondol.

Gitta gondolatait hallani: Apám szerelmes tekintetére vágyódom. Erich ellopta tőlem a szerelmet, hiába szerettek a férfiak, én nem tudtam szerelemmel szeretni. Éberem éltem munkában és az ágyban is. Félttem a felszabadultságtól. Erzsébetet szeretem, persze, kissé lenézem, azt nézem le benne, amit szeretek benne, a túlzott alkalmazkodását. Ha elmondanám valakinek, hogy kápóvá tettem, hogy Erich mit tett velem, akkor elveszíteném azt a lányt, aki valamikor voltam. A régi önmagamot szeretem, ő az én titkos szerelmem, barátom. Az a gimnazista lány zongorázott, festett. Megkeresem a régi akvarelljeimet és kiteszem a falra. Nem adom el a lakást. Mit lehet tudni.

Betér a sarki közértbe. Bonbont vásárol, becsomagoltatja. Már nem ver szaporán a szíve, nyugodt. Régi házuk elé érkezik. Becsönget abba a lakásba, ahol régen a házmesterek laktak. Fiatal nő nyit ajtót.

Fiatal nő: Jó napot, segíthetek?

Gitta: Farkasékat keresem, itt voltak házmesterek. Jó napot kívánok.

Hat éves fiúcska rohan ki, anyja szoknyájába kapaszkodik.

Fiatal nő: Óh, ők már tíz éve elköltöztek. Rokona nekik?

Gitta: Jaj, dehogya!

Fiatal nő: Nem tudom, hol laknak. Nem tudok segíteni.

Fiúcska: Ki a néni?

Fiatal nő: Köszönj szépen.

Fiúcska: Nem akarok. Ki vagy?

Gitta mosolyog.

Gitta: Neked hoztam ezt a finom bonbont.

Fiatal nő: Nem fogadhatjuk el...

Gitta: De, de... Nekik hoztam, de ők már nincsenek itt. Ne sértsen meg!

A fiúcska mohón kap a bonbon után.

Fiatal nő: Mit kell mondani?

Fiúcska: Köszönöm.

Gitta: Kínáld meg a szüleidet is. Jó napot kívánok.

Fiatal nő: Köszönjük. Viszontlátásra.

A fiatal nő becsukja az ajtót. Gitta felmegy az emeletre, megáll a régi ajtajuk előtt.

Gitta gondolatait hallani: Olyan hülye vagyok, mint az Erzsébet... Mit keresek én itt? Ez csak egy épület.

Leszalad a lépcsőn, kimegy a házból, sietve hagyja el az utcát. Megáll ott, azon az úton, a keskeny meredek utcánál, ahol a gimnáziumba ment.

Gitta gondolatát hallani: Nem szabad felejteni!

Tátog, mint a partra vetett hal. Sírni szeretne, de nem tud.

Gitta gondolatát hallani: Anyám finom Dior parfümöt használt. Szerettem édeskés illatát. Anyámat azt sem tudom, mikor pusztították el. Azt sem tudom, mi lett apám holttestével. Régen apám parfümöt vett neki. Karácsonyra vette, mindig. Körülálltuk a feldíszített fát, és énekelünk. Míg énekeltek, mindig átkarolták egymást.

Gitta elsétál a gimnázium épületéhez. Az iskola előtti parkban leül. Már szűrkiül az ég. A gimnázium épületének két földszinti ablakából fény szűrődik ki. Rágyújt.

Gitta gondolatait hallani: Veszek Erzsébetnek Dior parfümöt. Vajon rajta is olyan finom illatú lesz?

Látszik, hogy már megnyugodott. Nézi az embereket, különösen a fiatalokat. A kavicsos földbe tapossa a csikket. Taxit fog és hazamegy.

Gitta vasárnap sosem kel korán. Már kilenc óra is elmúlt. Nézi a tévét. Derűs kedvében van. A reklámok ingerlik. Lepakcsolja. Pongyolában kimegy a konyhába, teát főz, pirítóst készít lágytojással. Reggelijét tálcára teszi, a nappaliban reggelizik. Rágyújt, elhúzza a sötétítő függönnyt. Nézi a szomszéd ablakát. Az idegen férfi ismétésre húzta a függönnyét, Gitta ablakát nézi, majd eltűnik. Gitta nyugtalanul vár. Várja, hogy ismét kiessen az idegen, nem teszi.

Gitta: Engem néz. Engem néz, más nem történhet. Talán pár évvel fiatalabb nálam. Talán ő volt ott a barakk ablakában? Miért figyel engem? Hogy ismerne meg, hiszen a neve sem tudja? Én már nem az vagyok, aki akkor voltam. Nem úgy nézek ki.

Leül. Elszív még egy cigarettát. Kimegy a konyhába, tölt még a forró teából. Bekapcsolja a rádiót. Híreket mondanak, majd slágereket közvetítenek. Újból az ablakhoz megy, a szomszéd kinyitotta az ablakát. Gitta nem lát be a lakásba. A fiókból távcsövet vesz elő.

Gitta: Nem látok semmit. Nem látom.

A radiátorra teszi a távcsövet. A férfi jelenik meg az ablakban, kihajol, nézi a saját kapuját. Látszik, hogy vár valakit. Gitta eljön az ablaktól. Elmegy zuhanyozni. Csinos kiskosztümöt vesz fel. Már megvásárolta a Dior parfümöt. Fehér kosztümöt visel, zöld blúzt és zöld cipőt. Fekete színházi táskába rámolja személyes holmiját és a díszcsomagolású parfümöt. Tükörben

*nézegeti magát, látszik rajta, hogy elégedett az eredménnyel. Taxit rendel. Már 11.30-ra oda-
ér a Gundel étterembe. Az étteremben nincs senki. A pincér előzékenyen fogadja.*

Pincér: Kezeit csókolom, mit hozhatok inni?

Leteszi az asztalra az étlapot.

Gitta: Jó napot, kedves, szénsavmentes nem hideg ásványvizet. A barátnőmet várom,
majd ebédelünk.

Erzsébet érkezik meg, szoknyát és pulóvert visel. A pulóver elegáns.

Szia, előbb jöttem, mert tudom, te is mindig korábban érkezel. Szép a pulóvered.

Erzsébet: Szia. Az öregek már ilyenek.

Gitta megöleli barátnőjét. Erzsébet megilletődik.

Gitta: Öreg a világ, és mi benne örök ifjú matrónák maradunk.

Erzsébet: Ifjú matrónák! Micsoda képzavar.

Pincér: Kezeit csókolom, mit hozhatok inni?

Erzsébet: Kérem, hozzon egy jó hideg sört!

Gitta: Gombakrémlevest eszem, sült libamáját lila káposztával. Burgonyát nem kérek
hozzá. Válassz te is!

Erzsébet: Mit ünneplünk?

Gitta odaadja a becsomagolt parfümöt. A pincér kicsit odébb áll.

Gitta: Ezt neked vettem. Csak úgy, a barátságunk jeléül.

Erzsébet kibontja, nézegeti a parfümöt.

Erzsébet: Ezt miért kaptam?

Gitta: Előbb mondtam! Bontsd ki, fújd be magad, kérlek!

*Erzsébet kibontja, befújja magát. Tetszik neki az édeskés illat. Gitta beleszagol a levegőbe.
Mégfogja a parfümös üveget, kicsit fúj belőle a csuklójára. Csuklóját az orrához nyomja. Csil-
log a szeme. Nem szól semmit. Erzsébet a táskájába teszi a parfümös üveget.*

Erzsébet: Ki használt ilyet? Én vadast kérek.

A pincér a felvett rendeléssel távozik. Gitta leereszti a kezét, az étlapot nézi. Nem válaszol.

Miért pont Diort vettél?

Gitta: Tetszett a doboza. Mit faggatsz, szinte gyanakodva? Meg akarsz bántani?

Erzsébet: Nem, szó sincs róla. Itt ülünk a Gundel étteremben. Ajándékkal vársz. Meg-
kéred a kezem?

Nevet, Gitta is elneveti magát.

Gitta: Nem, szó sincs róla. De...

Erzsébet: Úgy viselkedsz, mint amikor Amerikából akartál hazajönni. Hiányzik Joe.

Gitta: Hiányzik? Hát megkeressük.

Erzsébet: Tessék?

Gitta: Megkeressük. Okos barátnő vagy. Utazom Amerikába, három hétre. Terepszem-
lét tartok. Vissza akarok menni. Jobb ott az élet.

Erzsébet: Megkeressük? Miből gondolod, hogy öregségemre ismét felszámolok min-
dent és veled megyek. Szó sincs róla!

Pincér hozza az ételt, tálal.

Gitta: És Joe?

Erzsébet: Azt mondtad, farmon él, és három gyereke van.

Gitta: Mikor mondtam?! Lehet, hogy azóta elvált...

Erzsébet: Lehet, hogy azóta meghalt. Mitől félsz? Miért menekülsz? Ha igazi barátnő...

Gitta: Én félek? Te buta. Mindig buta maradsz. Nem tudsz váltani. Új utak kellene.
Ha én nem lennék...

Erzsébet: Ha te nem lennél, lenne más. Ha én nem lennék, ki kísérné a te életedet?
Előbb okos nőnek nevezted. Most hirtelen elbutultam egy-két perc alatt? Állapot viselsz.

*Erzsébet kemény hangon beszél, látszik, örül, hogy végre kimondja, amit gondol. Gitta ar-
ca megkeményedik. Csendben esznek.*

Gitta: Visszaköltözöm. Eladom a szalont.

Erzsébet: Menekülsz, menekülsz. Az új utad a múltad előli menekülés. Ne aggódj, majd
találsz ott is valakit, akiből csinálhatsz Gitta-bábut. Neked bábuk kellene.

Kiveszi a táskájából a parfümöt, és Gitta elé tolja.

Szerintem ez is a múltad. Nem kell. Az illata a múltad, amit rajtam akarsz élvezni. Ahogy a csuklódat szagolgattad, csillogott a szemed. Ez a csillogás nem nekem szólt. Ki használt ilyen parfümöt? Mit akarsz Amerikában öregeen? Lassan támasz nélkül nem is tudsz élni...

Gitta: Fizetek. Anyám használt ilyen parfümöt. Én nem maradok támasz nélkül soha. Nekem van pénzem.

Erzsébet: Megsértódtél?

Hirtelen megsajnálja Gittát, aki közben fizet és feláll.

Ne menj el! Mesélj anyukádról!

Fogja a parfümöt, fúj Gitta csuklójára, és a saját csuklójára is, majd elteszi.

Legyen ez a kettőnk illata!

Gitta lehajtja fejét, könnyeivel küszködik. Erzsébet is lehajtja fejét, és úgy beszél.

Ha hazajössz, három hét múlva megbeszélünk mindent.

Gitta: Nem hagysz el?

Erzsébet: Megbeszéljük.

Gitta: Menjünk. A pincér minket néz.

Gitta taxit rendeltet a pincérrel. Erzsébetet haza akarja vitetni, de nem száll be az autóba.

Erzsébet: Szép ez a Városliget. Szeretném lesétálni ezt a finom ebédet.

Gitta New York-i idő szerint este 17.30-kor érkezik a J. F. Kennedy repülőtérre. Aludt egy keveset, igaz, fájt a gyomra, a sűrű étkezés megülte a gyomrát. Irén az Edisonban foglaltatott szobát. A taxi fél óra alatt a hotelhez ért. Gitta nemigen beszélget a sofőrrel, élvezettel nézi a várost. Felmegy a szobájába, lezuhanyozik és ledől. Nyolc órára ébresztőt kér. Azonban nem tud aludni. Még nem hívta fel Bobot, attól fél, hogy nem akar vele találkozni.

Gitta gondolatait hallani: Istenem, csak venné fel Bob. Remélem, már nem haragszik. Lehet, hogy van valakije. Nem szültem neki gyereket. Azt hazudtam, hogy meddő vagyok.

Közben öltözködik, kék kosztümöt vesz fel, fehér blúzt, fehér bizsukat, fekete cipőt.

Már unokái lehetnek. Tudom, hogy szeret... szeretett...

A fürdőszobában sminkel.

...ő is zsidó, de a háborúról sosem beszéltünk, vagyis egyszer a japánokról. Ő hozta szóba a bombatámadást. Bob azt mondta, megérdemelték. Mindenki haljon meg, aki vétkezik. Mennyi áldozat. Meddővé tettek a németek.

Telefonál. Látunk egy szobát, benne egy idős férfi áll. Pulóvert visel, és farmert. Ősz hajú, magas, vékony, látszik, hogy valamikor vonzó férfi lehetett.

Bob: Halló

Gitta: Szia, Bob.

Bob: Igen... ki beszél?

Gitta: Gitta...

Bob: Gitta... te élsz? Hol vagy?

Gitta: New Yorkban. Az Edisonban szálltam meg. Pár órája érkeztem. Alig vártam, hogy halljam a hangod. Egyedül vagy?

Bob: Igen. Sajnos.

Gitta: Miért sajnós?

Bob: A feleségem két éve meghalt. Két fiam született, az egyik San Franciscóban él, ügyvéd, a másik Párizsban, beleszeretett egy ottani lányba.

Gitta: Unokák?

Bob: Nincsenek, sajnós. A gyerekeim telefonálnak, van úgy, hogy csak karácsonykor látom őket.

Gitta: Barátok?

Bob: Egy-kettő.

Gitta: Gyere ide! Beülünk a kávézóba...

Bob: Vacsorázzunk együtt!

Gitta: Ne haragudj, de annyit ettem a repülőn, hogy nem kívánok enni. Pezsgőt igyunk!

Bob: Egy óra múlva ott vagyok. Még mindig szép lehetsz, érzem.

Gitta: Szép öreglány, tele új tervekkel. Várlak.

Megkönnyebbülten teszi le a telefont. Gitta élvezi New York szűk utcáit, vad forgatagát. Olyan érzése van, mintha semmi sem változott volna. Elsétál a régi szalonjához, ahol most étterem üzemel. Az utca sarkán megáll, cigarettázik. Lassan fújja ki a füstöt. Almosság tör rá. Visszamegy a szállóba, beül a kávézóba. Kávét rendel. Néz ki az ablakon, felszabadultnak érzi magát.

Gitta gondolatait hallani: Szabad vagyok, senki nem vizslat, kémlel. Minek is mentem haza? Kisebb ékszerboltot nyitok, persze inkább bizsukat árulok majd, meg szép sálakat. Szeretem a sálakat.

Kívágódik az ajtó, két álarcos, overallos, kesztyűt viselő géppisztolyos férfi ront be, válogatás nélkül lönek. Tíz emberrel végeznek, majd elmenekülnek egy nagy fekete autóval. Gittát homlokra lövik, azonnal meghal. Feje hátrabukik. Rendőrautók érkeznek, a pult mögött egy nő nyúszít. Bob érkezik meg taxival, de a rendőrök nem engedik megállni, kéri a sofört, hogy hajtsen tovább. Bob ül a taxiban, az ablakon át látja Gittát, már a földre fektették, még nincs letakarva.

Bob: Hozzá jöttem...

Soför: Kihez?

Bob: Ahhoz a hölgyhöz, aki ott feküdt a padlón.

Soför: Nem láttam. Meghalt szegény?

Bob: Meg.

Bob öklendezik, de nem jön ki semmi a torkán, csak levegő. Két sarokkal odébb kiszáll a taxiból. A ház falának dől. Arca hamuszürke. Befordul az egyik szűk utcán. Szirénázó autók hangját hallani.

Erzsébet keresztrejtvényt fejt. Megfejt, majd lerakja az újságot, nagyot ásít. A faliórát nézi, hirtelen felpattan a fotelból, a kedvenc vetélkedője kezdődik, a Legyen ön is milliomos. A vetélkedő után lekapcsolja a tévét. Lehúzza a rolókat. Nagyot ásít. Kimegy a fürdőszobába, mosakodni, fogat mosni.

Erzsébet gondolatait hallani: Vajon mit csinál most New Yorkban? Biztos Bobot keresi. Bob is öreg már. Azt sem tudom, miért szakítottak. Vajon mi lehet Joe-val, három gyereke van, nekem egy se. Mi marad utánam? Semmi.

Hálóinget húz, lefekszik.

Valakire rá kéne hagynom a lakást. Gitta hamarabb hal meg, mint én, ő az öregebb. Pártolnom kéne egy árvát. Annyi eldobott gyerek van.

Lekapcsolja a villanyt. Sötét van. Fokozatosan reggeli félhomály, végül nappali fény uralja Erzsébet szobáját. Egyenletesen lélegzik. A telefon csörög. Sokat csörög, mire felébred. Riadtan ül fel, kiszalad a nappaliba.

Erzsébet: Halló.

János: Csókolom, János vagyok. Gitta ügyvédje. Erzsébet?

Jánost az irodájában látjuk.

Erzsébet: Igen.

János: Elnézést a korai telefonálásért...

Erzsébet: Hány óra?

János: Kilenc óra múlt tíz perccel.

Erzsébet: Mi történt?

János: Talán nem telefonon kéne elmondanom. Zavarhatom most?

Erzsébet: Gittával történt valami?

János: Inkább személyesen mondanám el. Elmehtek magához most? Nem zavarok?

Erzsébet: Jöjjön. A címet...

János: Tudom, Gitta megadta. Hamarosan érkezem. Kezeit csókolom.

Erzsébet: Jó. Várom.

Kisiet a fürdőszobába. Zuhanyozik, felöltözik. Befújja magát Dior parfümmel. Kávét főz. Mozdulatai kapkodóak.

Erzsébet gondolatait hallani: Biztosan azt akarja, hogy menjek ki utána. Arra várhat. Ideküldeti ezt az embert, annyira jellemző rá. Biztos valamivel kecsgetetni fog, ahhoz ért.

Ül a fotelban. Kávézik. Asztalon két kávécsésze, porcelán kávétartóban gőzölög a friss kávé, mellette kis üveg pohárban tej és cukortartó. János érkezik meg, kezében közepes méretű láda, rajta lakat.

János: Hamar ideértem, csókolom.

Leül, maga mellé teszi a ládát.

Erzsébet: Kávét?

János: Köszönöm, elfogadom.

Erzsébet: Gitta dicsérte. Csak jót mondott magáról.

János: Ezt jó hallani. Három hete csütörtökön nézte a híradásokat?

Erzsébet: Micsoda kérdés! Azt se tudom, milyen nap van ma. Sose nézek híreket, csak a vetélkedőket szeretem. Néha egy-egy filmet megnézek. A hírekben túl sok az erőszak, a politikusok meg hazudnak.

János: Nehéz kimondanom, de sajnós Gitta is az erőszak áldozata lett. Gittát megölték, pontosan három hete, csütörtök este, New York-i idő szerint nyolc óra után öt perccel.

Erzsébet: Tessék? Ki?

János: Arabok, muszlimok, iszlámhívők, még nem tudni. Ült az Edisonban, a kávéházban, tíz emberrel végeztek. Még nincsenek meg az elkövetők, még egyetlen szélsőséges banda sem vállalta magára. Azonnal meghalt, fejlődés érte. A magyar híradás is beszámolt róla.

Erzsébet: És miért csak most szól?

János: Gitta a végrendeletében önre is gondolt. A végrendeletből tudtam meg az ön nevét és címét.

Gitta: Miért, még kire gondolt?

János: Kérem, ez ügyvédi titok. Annyit elárulhatok, hogy adakozott.

A férfi felemeli a ládát, zsebéből előveszi a lakat kulcsát, és az asztalra teszi.

Az összes ékszerét önre hagyta. Komoly értéket képvisel.

A zakója zsebéből papírt vesz elő.

Kérem, írja alá, hogy átvette!

Erzsébet: Bocsanat, de a mosdóba kell mennem.

Erzsébet az idegességtől sokat pisil. Szíve szaporán ver. Arcot most. A pulzusát nézi. A hideg víztől kicsit megnyugszik. Visszamegy. Mozdulatai gépiesek. Aláírja a papírt.

Erzsébet: És nyomoznak?

János: Igen.

Erzsébet: És hol temetik el?

János: Bob és én intézzük. Amerikában. Ott fog pihenni.

Erzsébet: Pihenni? Minek ment ki? Mindig menekült. Mitől, ön tudja?

János: Nem menekült, üzletasszony volt. Sikeres üzletasszony.

Erzsébet: Lehet ott temetni?

János: Kettős állampolgár volt. Joga van hozzá ott pihenni.

Erzsébet: Tehát Bob él. Ne használja ezt a hülye szót, hogy pihenni. Meghalt.

János: Éppen Bobot várta, amikor megtörtént a baleset...

Erzsébet: Baleset? Gyilkosság! Nincs senkim. Egyedül maradtam.

A szekrényhez megy, likőrt vesz elő. Iszik.

Ezt is tőle kaptam. Tölthetek?

János: Nem, köszönöm, kocsival jöttem. Jól van?

Erzsébet: Hogy lennék?

János: Félek egyedül hagyni.

Erzsébet: Ne féljen. Ilyenkor jobb egyedül lenni.

János: Itt a névjegykártyám, ha bármi gond van, hívjon. Ne érezze magát egyedül.

Feláll, a nő is.

Erzsébet: Köszönöm.

János: Tényleg ne maradjak?

Erzsébet: Ne, most jobb, ha egyedül maradok. Mikor írt végrendeletet?

János: Tíz éve, amikor visszajöttem Amerikából.

Erzsébet: Ha meglesznek a tettesek, felhív?

János: Természetesen.

Kikíséri a férfit. Leül. Idegesíti a láda látványa, az asztal alá teszi. Ismét tölt. Könnyes a szeme.

Erzsébet napokig csak iszik, alig eszik, és nem mozdul ki otthonról. Különös érzés keríti hatalmába. Olyan érzése van, mintha nehéz vizsga után lenne, ahol sikeresen szerepelt, és most új célokat kell elérnie. A dobozt nem nyitotta még ki. Hétvégére kezd kijózanodni. Hűtőjéből az ételek elfogytak. Kimegy a piacra. A piacon sajtos-tejfölös lángost eszik. Hazamegy, kikapkol. Inkább hideg ételeket vásárol, nincs kedve főzni. Előhúzza a dobozt. Nézegeti az ékszereket. Előkeresi Joe régi számát. Telefonál. Idős férfit látunk, középmagas, kissé pocakos, kopaszodó, kellemes arcú.

Joe: Halló.

Erzsébet: Jó napot kívánok, Joe-t keresem, a régi lakót.

Joe: Ki keresi?

Erzsébet: Budapestről, egy régi barát...

Joe: Erzsók, te vagy az?

Erzsébet: Igen. Kivel beszélek?

Joe: Velem. Joci vagyok.

Erzsébet: Mindig kértél, hogy Joe-nak nevezzelek...

Joe: De te a Jocit szeretted. Nem akarom elhinni. Jól elhagytál.

Erzsébet: Én? Gitta azt mondta, megnősültél, hogy farmon élsz, hogy három gyereked van.

Joe: Veled akartam farmon élni, de te azt üzented Gittával, hogy megtalált a régi vőlegényed, és nem tudsz a szemem elé kerülni, és Pestre költözöl. Pestre költöztél...

Erzsébet: Mikor mondta?

Joe: Harminc éve....

Erzsébet: Harminc éve? Tíz éve költöztünk csak Budapestre. Soha nem volt vőlegényem, és soha nem kértem Gittát, hogy hívjon fel. Eltűntél.

Joe: Eladtátok a szalont. Nem vetted fel a telefont.

Erzsébet: Új szalont nyitottunk Greenwich Village környékén, az East Side-on. Hívtalak, de nem vetted fel a telefont.

Joe: Mikor láttam, hogy eladtátok a szalont, valóban gondoltam rá, hogy farmon éljek. Nem értelek el telefonon, így az öcsémhez költöztem. Együtt gazdálkodtunk, de nem jöttem ki a feleségével, meg hiányzott a városi élet. Visszajöttem ide.

Erzsébet: Hányszor hívtalak, de hányszor. Végül elhittem, amit Gitta mondott, hogy azért tűntél el, mert egy farmerlányt szeretsz, és nem mersz a szemem elé kerülni. Megnősültél?

Joe: Nem. Még mindig téged szeretlek. Férjhez mentél?

Erzsébet: Nem. Én is.

Joe: Mi az az én is?

Erzsébet: Én is szeretlek. Gitta meghalt. New Yorkban lelőtték, úgy egy hónapja. Halottál a támadásról?

Joe: Ami az Edisonban történt?

Erzsébet: Igen. Még nem tudni, kik tették. Igaz, ritkán nézek tévét, elég vacak a szemem. Mi vagyunk az öreg szerelmesek. Lehet ilyet tenni?

Joe: Eddig miért nem kerestél?

Erzsébet: Gyere el Budapestre. Van pénzem. Itt élhetnénk együtt. Te nem Joe vagy, hanem Joci.

Joe: Gyere te. Van egy kis nyugdíjam...

Erzsébet: Az ottani kis nyugdíj itt egy kisebb vagyon.

Joe: Öreg vagyok. Milyen Budapest?

Erzsébet: Én is öreg vagyok. Budapest szép.

Joe: Haljak meg otthon?

Erzsébet: Ne meghalni gyere haza, hanem hozzám...

Joe: Egyszer otthon voltam. A házunkat lebontották, benzinkutat építettek a helyére. Senkim nincs ott. Az öcsém is itt él.

Erzsébet: És? Majd ők is meglátogatnak minket.

Joe: Igaz, egy évben egyszer, ha találkozunk.

Erzsébet: Megveszem a repülőjegyed, csak ki kell menned a reptérre. Add ki a lakást, és gyere!

Joe: Miket mondasz. Haza... negyven év után felhívsz...

Erzsébet: Mintha tegnap beszéltünk volna.

Joe: Meg se ismernél.

Erzsébet: Kövér öregasszony lettem.

Joe: Kopasz vagyok.

Erzsébet elérékenyül. Hallgat.

Itt vagy?

Erzsébet: Igen.

Joe: Adj időt. Hadd gondoljam végig. Adj pár napot.

Erzsébet: Egy napot adok, és az is negyven évnek fog tűnni majd.

Joe: Na, jó. Meglátogatlak, és ha nem vagy nagyon csúnya öregasszony, akkor megbeszéljük, mit is tegyünk.

Erzsébet: Hívlak, hogy melyik géppel tudsz jönni.

Joe: Szó sincs róla. Én veszem meg a jegyet.

Erzsébet: Akkor két hét múlva várlak.

Joe: Miért pont két hét múlva.

Erzsébet: Addig kicsinosítom a lakást, és karcsúbbá válok neked.

Joe: A telefonon kiírta a számod. Hívlak, csak hozz egy táblát, amire a neved írod, hogy nehogy másik nőhöz menjek oda.

Erzsébet: Ne félj, megismerjük egymást. Várom a hívásod!

Joe: De izgalmas, olyan érzésem van, mintha kamasz fiú lennék, és te lennél az első kalandos szerelmes utam...

Erzsébet: És az utolsó is.

Leteszi a telefont. Felszabadultan tapsol egyet. Berohan a fürdőszobába, a tükörben nézegeti magát, kijön a nappaliba, boldogan kering körbe-körbe: flamenco ritmikus zenéjét hallani hosszan.

■ **Marton Mária** (Budapest, 1953): megjelent könyvek: *Magánérzetek* (antológia), *Drámák, Fronthatás* (drámák), *Rendezte Marton Frigyes* (interjúkötet), *Istentelen század* (társadalmi regény), *Mese Lázár Ervinről* (interjúkötet), *Tájékre nincs idő* (szocialista lányregény), *Hierarcha* (Varga Imre szobrászművész életéről), *Az öröm ujjhegyén Csukás Istvánnal* (interjúkötet), *Kettős vallomás* (verseskötet).